

Коробка Л. М. Соціально-психологічна модель підтримання громадського здоров'я в процесі адаптації спільноти до наслідків воєнного конфлікту / Лариса Коробка // Здоров'я у мультидисциплінарному дискурсі : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів: УКУ, 2019. – С. 44–47. – 0,2 друк. арк.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ПІДТРИМАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ СПІЛЬНОТИ ДО НАСЛІДКІВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Лариса Коробка

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Київ

Актуальність. Однією із найважливіших реформ в нашій державі є реформа системи охорони психічного здоров'я, яка відбувається в непростий, як в соціально-економічному, так і в психологічному сенсі період, що пов'язано із військовою агресією Росії. Її успішна реалізація потребує наукового базису для соціально-психологічної підтримки здоров'я, як на індивідуальному, так і на громадському рівні. В кризових умовах постає потреба в активізації колективних зусиль та мобілізації потенціалу спільноти для підтримання громадського здоров'я та посилення адаптаційних можливостей населення.

Мета та завдання. Розглянути проблему зміцнення громадського здоров'я в соціально-психологічному контексті; представити модель зміцнення громадського здоров'я та її можливості в підвищенні благополуччя та адаптивності спільноти до наслідків воєнного конфлікту.

Методологія/Підхід. В основу дослідження означеної проблеми покладено салютогенну модель здоров'я та її основне поняття – відчуття зв'язності («sense of coherence»), як визначальний елемент стану здоров'я (Antonovsky, 1984); підхід «resilience», як відновлення та підвищення благополуччя (Bonanno, 2007, Norris, Pfefferbaum & Stevens, 2008) та положення про адаптацію в складних життєвих ситуаціях, як процесу посттравматичного зростання («post-traumatic growth»), який представляється як результат оволодіння цією реальністю, що супроводжується позитивними змінами на рівні особистості, групи, соціуму (Климчук, 2016; Joseph & Linley, 2006, Tedeschi & Calhoun, 2004); положення про роль громади, спільноти у вирішенні проблем, пов'язаних із підтриманням та збереженням здоров'я населення, їхню спроможність до цілеспрямованої діяльності у цій сфері (Кривоконь, 2015; Рингач, 2009).

Результати. Дослідження психологічних стратегій адаптації спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту в процесі зміцнення громадського здоров'я (Коробка, 2018) показало необхідність проведення соціально-психологічної роботи, спрямованої на усвідомлення та активізацію ресурсів підвищення адаптивності та вироблення ефективних стратегій адаптації, посилення відповідальності в ставленні до здоров'я, а також відновлення і підвищення благополуччя, як базової ознаки індивідуального та громадського здоров'я.

Громадське здоров'я ми розглядаємо як основну ознаку, якість спільноти, як стан, що відображає адаптивні реакції кожного її члена та здатність усієї спільноти в конкретних умовах найбільш ефективно здійснювати свою життєдіяльність. Зміцнення громадського здоров'я полягає в підвищенні благополуччя членів спільноти, в посиленні психологічної пружності

спільноти, як здатності її представників віднаходити і використовувати сильні сторони і ресурси; як вміння справлятися зі складними, стресовими ситуаціями і перетворювати їх на потенціал для подальшого зростання.

На основі результатів теоретичного та емпіричного аналізу проблеми було запропоновано й апробовано соціально-психологічну модель зміцнення громадського здоров'я як умови адаптації спільноти до кризових умов життя, в якій зроблено акценти на: сприянні тій чи іншій формі комунікації, спрямованій на поліпшення інформованості з питань здоров'я, підвищенні відповідальності в ставленні до нього; посиленні відчуття зв'язності ("sense of coherence"), що сприятиме актуалізації потенціалу та розвитку здатності контролювати власне здоров'я та добробут; сприянні психологічній стійкості, пружності, як здатності жити повноцінним і продуктивним життям попри різні обмеження, зберігати і підвищувати благополуччя; підсиленні здатності досягнення більш високого рівня функціонування, тобто на посттравматичному зростанні; на посиленні рефлексивних процесів та активізації індивідуальних і колективних ресурсів підвищення адаптивності та зміцнення громадського здоров'я.

Як показали результати апробації засобів підвищення адаптивності та зміцнення громадського здоров'я, в основу яких покладено означену модель, активізація цих ресурсів, врахування та нарощування адаптаційного потенціалу спільноти, сприяють посиленню самоефективності та відчуття зв'язності, як здатності впоратися із негативними зовнішніми впливами, підтримувати та підвищувати благополуччя як базової ознаки індивідуального та громадського здоров'я.

Прикладне значення. Впровадження цієї моделі сприятиме активізації індивідуальних і колективних ресурсів підвищення адаптивності та зміцнення здоров'я, спонукатиме представників спільноти до вироблення проактивно-трансформаційних психологічних стратегій як найбільш ефективного варіанта індивідуальної і колективної заряджувальної поведінки в різних сферах життєдіяльності, зокрема в процесі зміцнення громадського здоров'я.

Висновки. Подолання наслідків воєнного конфлікту та зміцнення громадського здоров'я вимагає часу й зусиль для усвідомлення причин подій, їхнього впливу на благополуччя громадян та їхнє майбутнє, атрибуції відповідальності, активізації рефлексивних процесів, індивідуальних і колективних ресурсів та консолідації колективних зусиль із підтримання та зміцнення громадського здоров'я.

Література

1. Antonovsky, A. (1984). The Sense of Coherence as a Determinant of Health. *Advances, Institute for Advancement of Health*, 1 (3), 37-50.
2. Bonanno, G. A. (2004). Loss, Trauma, and Human Resilience: Have We Underestimated the Human Capacity to Thrive After Aversive Events? *American Psychologist*, 59 (1), 20–28.
3. Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B. [et al.] (2008). Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41 (1-2), 131–134.
4. Климчук, В.О. (2016). Посттравматичне зростання та як можна йому сприяти у психотерапії. *Наука і освіта*: 5 (16), 46-52.
5. Joseph, S., & Linley, P.A. (2006). Positive psychology versus the medical model? *American Psychologist*. 61 (4), 332–333.
6. Tedeschi, R.G., Calhoun, L.G. (2004). Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15 (1), 1-18.
7. Кривоконь, Н.І. (2015): Соціально-психологічна підтримка як чинник подолання скрутних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. (29), 319-328.
8. Рингач, Н. О. (2009). Громадське здоров'я як чинник національної безпеки : монографія. Київ : НАДУ, 296.
9. Коробка, Л.М. (2018). Психологічні стратегії як засоби реалізації індивідуальної та колективної адаптації до наслідків воєнного конфлікту. *Наукові студії із соціальної та політичної психології НАПН України*. 41 (44), 56-66.

